

Onderwerp

Wijzigingen Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)

Opsteller	Jaap Heijdens	Behandeldatum	25 mei 2021
Programma	Werk en Inkomen	Status	Openbaar
Portefeuillehouder	P. Molenaar		

Advies

1. In het kader van de TONK het vaste bedrag als tegemoetkoming in de woonlasten te verhogen naar een bedrag van 350,- euro bij een terugval van meer dan 20% of 700,- euro bij een terugval van meer dan 40% van het netto-inkomen, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2021 tot en met 30 juni 2021.
2. Bij de beoordeling van de aanvraag geen partnertoets te hanteren.
3. De beleidsregels Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) vast te stellen en in werking te laten treden op de dag na publicatie onder gelijktijdige intrekking van de Beleidsregels Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) gemeente Nijmegen.
4. Deze regels werken terug tot 1 januari 2021 en hebben een tijdelijk karakter tot 1 augustus 2021.
5. De brief aan de gemeenteraad met informatie over de TONK-regeling vast te stellen.

Aanleiding

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SWZ) heeft via een kamerbrief op 12 maart 2021 aangekondigd het budget te verdubbelen voor de uitvoering van de TONK. Eerder deed de Minister al een oproep aan alle wethouders om de regeling ruimhartig toe te kennen. Vanaf 15 maart 2021 kunnen inwoners van Nijmegen een beroep doen op de TONK. Sinds de invoering van de TONK blijft (zowel landelijk als lokaal) het aantal aanvragen achter bij de verwachte vraag. Tevens is er onlangs een motie aangenomen door de gemeenteraad om de partnertoets los te laten.

Context

De TONK is een regeling voor mensen die door de coronacrisis in de problemen zijn geraakt met de betaling van de noodzakelijke kosten en waarvoor het bestaande sociale zekerheidsstelsel en de huidige steunmaatregelen niet voldoende soelaas bieden. De regeling had een hoge urgentie en diende ruimhartig te zijn. Op het moment dat de regeling werd voorbereid was het beschikbare bedrag 130 miljoen euro. Na het collegebesluit over de invoering TONK heeft het Rijk het budget verdubbeld. Op dit moment is het aantal aanvragen landelijk laag en het is onduidelijk hoe dit komt. Bij de gemeente Nijmegen hebben we ook relatief weinig aanvragen ontvangen. Op 12 mei 2021 waren er 241 aanvragen, zijn er 35 afgewezen en 200 toegekend. De overige aanvragen zijn nog in behandeling. Er is op dit moment €216.879,- euro besteed. Het oorspronkelijke budget van €1.8 miljoen euro gaf ruimte voor 850 aanvragen tegen de maximale vergoeding van €350 euro. Daaruit blijkt dat we ook zonder de verdubbeling van het budget bij lange na niet uitgeven aan de TONK wat er gereserveerd is vanuit het Rijk.

Beoogde impact

Door het verruimen van de doelgroep en het verhogen van het bedrag, hopen we meer inwoners te helpen en tegemoet te komen aan het streven zo ruimhartig mogelijk te zijn.

Argumenten*1.1 Het aantal aanvragen is lager dan het beschikbare budget.*

Op basis van bijvoorbeeld gegevens over de TOZO hadden we op meer aanvragen gerekend. In Nijmegen hebben we er bewust voor gekozen om de TONK-regeling zo eenvoudig mogelijk te maken. Enerzijds om mensen snel te kunnen helpen, maar ook omdat minder regels de kans verkleint dat mensen fouten maken en eventueel terug moeten betalen. We willen het bereik vergroten door de partnertoets los te laten en de communicatie uit te breiden.

1.2 Het Rijk heeft het budget verdubbeld.

Het Rijk heeft toegezegd het budget te verdubbelen. Hierdoor is er meer financiële ruimte om het bedrag naar boven bij te stellen. In het collegebesluit van 9 maart zijn de risico's afgewogen en is besloten de tegemoetkoming vast te stellen op een vast bedrag per maand van 175,- euro en 350,- euro¹. Met de huidige kennis en de toezegging van het Rijk is het voorstel om de tegemoetkoming te verdubbelen. Dat betekent dat ook de huidige doelgroep met TONK-regeling gecompenseerd moet worden voor het verschil tussen de huidige tegemoetkoming en de nieuwe tegemoetkoming.

1.3 De tegemoetkoming wijkt af van een groot aantal vergelijkbare gemeenten.

In bijvoorbeeld Tilburg, Groningen, Leiden, Eindhoven en Zwolle is de maximale tegemoetkoming (veel) hoger dan in Nijmegen. Er zijn ook steden die helemaal geen maximumbedrag hanteren. Daar staat tegenover dat veel gemeenten strenger zijn aan de poort. Deze gemeenten hebben wel een hogere tegemoetkoming maar stellen meer voorwaarden, bijvoorbeeld door een partnertoets of via vermogensgrenzen.

2.1 TONK is bedoeld voor huishoudens die getroffen zijn door de covid-19 maatregelen en waarvoor andere regelingen geen soelaas bieden.

De regeling TONK is ontstaan omdat er mensen zijn die tussen de wal en het schip geraken. Landelijk wordt er gesteld dat mensen o.a. in de problemen komen omdat er vanaf TOZO-2 een partnertoets wordt uitgevoerd. Dit houdt in dat het inkomen van de partner meetelt voor het bepalen van de hoogte van de uitkering. Als het huishoudinkomen boven het sociaal minimum uitkomt, kun je geen aanspraak maken op deze uitkering.

De TONK is een landelijke regeling die op gemeentelijk niveau wordt uitgevoerd. Omdat de TONK binnen het juridisch kader van de bijzondere bijstand wordt uitgevoerd, kunnen gemeenten eigen keuzes maken. In het vorige collegebesluit is de partnertoets niet expliciet als besispunt behandeld door het college. Maar doordat de TONK onder de reikwijdte van de Participatiewet valt is het 'normaal' gesproken de regel dat het inkomen van een partner meetelt bij de aanvraag. We hanteren bij de uitvoering dus een partnertoets bij de vaststelling van het recht op TONK. Het college kan nu alsnog besluiten de regeling te verruimen. Hierdoor sluit de Nijmeegse TONK beter aan bij de

¹ Een aanvrager heeft recht op een tegemoetkoming TONK van 175,- euro bij een terugval van inkomen tussen de 20% en 40%. Bij meer dan 40% is de tegemoetkoming vastgesteld op 350 euro per maand.

achterliggende gedachte van het Rijk. Namelijk het voorkomen dat mensen tussen de wal en het schip geraken.

2.2 Wees ruimhartig door te kiezen voor maatwerk bij het loslaten van de partnertoets.

Bij de groep die al een toekenning heeft ontvangen wordt onderzocht of men in de nieuwe situatie recht heeft op een hogere tegemoetkoming. Uit feedback van de uitvoering blijkt dat er ook situaties zijn waarbij het besluit om enkel te kijken naar het inkomen van een individuele aanvrager leidt tot een lagere tegemoetkoming dan in de huidige situatie. Het voorstel is om in deze situaties ruimhartig om te gaan met de aanvraag en maatwerk te bieden. Zowel bij de huidige toekenningen als bij toekomstige toekenningen. Wat betekent dit in de praktijk? Als de beleidswijziging nadelig uitpakt dan wordt het meest gunstige scenario voor de aanvrager gekozen.

Het college kijkt in de toekomst enkel naar het inkomen van de individuele aanvrager voor het vaststellen van het recht op TONK. Het advies is om daarbij uit te gaan van één tegemoetkoming per huishouden. Hiermee voorkomt het college dat er meerdere tegemoetkomingen per huishouden worden uitgekeerd waardoor er een onevenredig hoog bedrag wordt uitgekeerd voor de woonlasten.

3.1 De huidige beleidsregels TONK zijn niet meer actueel.

Indien het college besluit om de kaders te wijzigingen (verhogen bedrag + verruimen doelgroep) dan moeten de huidige beleidsregels TONK worden ingetrokken en opnieuw worden vastgesteld door het college.

4.1 Met de nieuwe beleidsregels stellen we de kaders vast voor de uitvoering van de TONK-regeling.

De TONK kent veel beleidsvrijheid. Het is aan het college om te bepalen hoe ruimhartig men wil zijn in de toekenning van de tegemoetkoming voor de TONK en welke doelgroep zij hiermee willen bedienen.

5.1 We hechten er waarde aan om de raad zo goed mogelijk te informeren.

Met de raadsbrief informeren we de raad over de wijzigingen en de gemaakte keuzes.

Kanttekeningen

1.1. De grootte van de doelgroep staat niet vast.

Daardoor zijn er financiële risico's voor overschrijding van het budget. Er is immers sprake van een open-einde regeling. Het Rijk heeft toegezegd dat gemeenten geen financiële risico's mogen lopen bij de uitvoering van de TONK. Met het verhogen van het budget door het Rijk zijn de financiële risico's lager.

1.2. Bij meer dan 850 aanvragen met de maximale tegemoetkoming van 700 euro overschrijdt het college het voorlopige beschikbare budget van 3,6 miljoen euro².

We gaan ervan uit dat niet iedereen recht zal hebben op de maximale tegemoetkoming van 700 euro. Maar de verhouding is op voorhand niet te voorspellen.

2.2 De TONK is niet in alle gevallen toereikend.

² Zie paragraaf financiën

In deze individuele gevallen onderzoeken we samen met mensen wat er wel mogelijk is. Bijvoorbeeld door hen door te verwijzen naar andere regelingen.

3.1 Intrekking beleidsregels geschiedt met terugwerkende kracht

De huidige beleidsregels moeten per 1 januari 2021 worden ingetrokken om de nieuwe op dezelfde datum in werking te kunnen laten treden. Intrekking met terugwerkende kracht staat op gespannen voet met het rechtszekerheidsbeginsel. Het betreft hier echter aanpassingen ten voordele van de doelgroep, waardoor dit gerechtvaardigd is. Ook eventuele nabetalingen zullen na inwerkingtreding van de nieuwe beleidsregels gebeuren.

Financiën

Op macroniveau is er € 260 miljoen beschikbaar voor het eerste halfjaar van 2021. Dit bedrag wordt in 2 tranches verstrekt. De eerste tranche is € 65 miljoen en hiervan heeft gemeente Nijmegen € 1.020.429 ontvangen. In de tweede tranche wordt het resterende budget van € 195 miljoen over gemeenten verdeeld. Voorafgaand hieraan wordt gekeken of de verdeelsleutel aanpassing behoeft. Het is dus nog onduidelijk hoeveel gemeente Nijmegen precies ontvangt bij de uitbetaling van de tweede tranche.

Van de ontvangen bedragen zal 10% gereserveerd worden voor uitvoeringskosten van bureau Inkomensondersteuning.

De uitvoering van de TONK valt onder taakveld 6.3 Inkomensregelingen en wordt geboekt ten laste van deelproduct bijzondere bijstand (60132). Bij de eerstvolgende voortgangsrapportages zullen we aan de raad voorstellen om de ontvangen middelen op te nemen in de begroting van programma Werk en Inkomen.

Risico

We gaan in eerste instantie uit van een budgettair neutrale regeling vanuit het Rijk. Het is de wens van het kabinet en Tweede Kamer dat de TONK ruimhartig wordt toegepast. Indien we overschrijden gaan we uit van een tegemoetkoming van het Rijk, zoals toegezegd in de brief van het kabinet (zie hiervoor:

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z04533&did=2021D09927). Bij de eerste en tweede voorgangsmonitor komen we terug op het verloop van de TONK-regeling.

Vervolg

- Gerichte communicatie naar de doelgroep door het aanschrijven van de TOZO 1 doelgroep.
- De beleidsregels worden gepubliceerd op overheid.nl
- Nieuw bericht via de gebruikelijke kanalen over de wijzigingen TONK.
- Het aanpassen van de website (portaal TONK) door aan te geven dat er sprake is van een onbelaste uitkering. Voor ondernemers is dit een belangrijk gegeven.
- Het aanpassen van de website (portaal TONK) door aan te geven dat als inwoners in problemen komen door de voorwaarden gesteld TONK contact kunnen opnemen met de gemeente. De uitvoering onderzoekt of een TONK mogelijk toch te rechtvaardigen is of dat men doorgeleidt kan worden naar andere ondersteuningsmaatregelen zoals de financiële expert in de wijk.

Bijlage(n)

- Raadsbrief wijzigingen TONK.